

คนและควาย : ย้อนรอยความผูกพันจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

โดย

นางเชาวนี สัมมา

สถานีวิทยุเพื่อการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

เราชาวนา อยู่กับควาย	พอหมองงานไถ	เราจูงฝูงควายเข้าบ้าน
พออาบน้ำควายสำราญ	แล้วเสร็จจากงาน	เบิกบาน ร้องเพลงรำวง
เราชาวนา สุขสบาย	คืนค่ำเดือนหงาย	เราขี่หลังควาย ร้องส่ง
ทั้งนี้ทั้งกลอง ฆ้องวง	ชะเท่แงม	รำวง แสนเปลิดเปลินใจ....

เพลง เขมรไล่ควาย ขับร้องโดย สุรพล สมบัติเจริญ

ท่านผู้ฟังที่เคารพ เสียงเพลงเขมรไล่ควาย ที่ขับร้องโดยคุณสุรพล สมบัติเจริญ ทำให้หวนนึกถึงภาพบรรยากาศของคนไทยในสมัยก่อน ที่มีวิถีการดำรงชีวิตผูกพันกับควายมาโดยตลอด ตั้งแต่ลืมตาตื่นในยามเช้า จนกระทั่งก่อนจะหลับตานอนพักผ่อนในเวลาค่ำ ควายถือเป็นสัตว์คู่บ้านคู่เมืองของไทย แม้ในปัจจุบันบทบาทของควายอาจลดน้อยลงกว่าเดิม เนื่องจากเทคโนโลยีที่ทันสมัยได้เข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทยเรามากขึ้น ทำให้ความสำคัญของควายลดน้อยลงตามกระแสความเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก ในยุคปัจจุบันก็ตาม วันนี้รายการวิถีไทย ขอนำท่านผู้ฟังกลับไปย้อนรอยอดีต ชมวิถีชีวิตของความผูกพันระหว่างคนและควาย ที่หมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย จังหวัดสุพรรณบุรีค่ะ

ควาย เป็นสัตว์บกขนาดใหญ่ชนิดหนึ่งที่มีความผูกพันกับมนุษย์มาตั้งแต่สมัยดึกดำบรรพ์ จากหลักฐานภาพเขียนก่อนยุคประวัติศาสตร์ของมนุษย์ โบราณ ได้ปรากฏภาพควาย ภาพปลาและสัตว์ป่า บางชนิดเขียนอยู่ตามถ้ำต่าง ๆ โดยทั่วไป แสดงให้เห็นว่าควายเป็นสัตว์ที่มีความสำคัญในชีวิตประจำวันของมนุษย์มาแต่สมัยโบราณ ในยุคก่อนประวัติศาสตร์เราเชื่อว่าควายมีบทบาทสำคัญเกี่ยวข้องกับวิถีชีวิตของคนไทย ใช้เป็นแรงงานเพื่อการเกษตร การขนส่งและการคมนาคม แม้แต่ในการสงครามก็ยังใช้ควายเป็นพาหนะในการต่อสู้ข้าศึก เช่น สงครามของพี่น้องชาวบ้านบางระจัน เป็นต้น ควายมีสัญชาตญาณของสัตว์ที่สามารถฝึกฝนทำให้เชื่อฟังได้ มนุษย์จึงนำมาเลี้ยง ฝึกฝนจนเชื่อฟังและนำมาใช้แรงงานให้เป็นประโยชน์ได้นั้นจึงถือเป็นจุดเริ่มต้นของความรักความผูกพันระหว่างคนกับควายสืบต่อมาจนถึงปัจจุบันนี้ โดยความใกล้ชิดระหว่างคนกับควายจะแตกต่างกับความสัมพันธ์ระหว่างคนกับสุนัขหรือแมวที่เลี้ยงไว้เพื่อเฝ้าบ้านหรือช่วยจับสัตว์เล็กสัตว์น้อย คนถือว่าควายเป็นสัตว์ที่มีบุญคุณ โดยในสมัยโบราณได้มีพิธีทำขวัญควายเมื่อเสร็จจากฤดูไถหว่านแล้ว เพื่อเป็นการทำขวัญให้กับควาย ในพิธีจะมีการกล่าวยกย่องควายว่าเป็นสัตว์ที่ช่วยเหลือในการทำมาหากิน ช่วยเหลือแรงงานด้านต่าง ๆ ให้เสร็จสิ้น จากนั้นจึงจัดหาหญ้าอ่อนและน้ำสะอาดเลี้ยงดูให้กับควายเป็นอย่างดี ในสมัยก่อนจะไม่มีกรฆ่าควายเพื่อนำเนื้อมารับประทานเป็นอาหารเหมือนในสมัยปัจจุบัน

ทุกบ้านจะเลี้ยงดูควายจนแก่เฒ่า และปล่อยให้ตายเองตามธรรมชาติจึงจะยอมฆ่าและเนื้อมาเป็นอาหารได้ แต่ในยุคสมัยปัจจุบัน วิทยาการและเทคโนโลยีทางสังคมได้เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว รวมทั้งสังคมเกษตรในประเทศไทย จากที่เคยใช้ควายไถนา ก็เปลี่ยนมาเป็นเครื่องจักรทดแทน บทบาทของควายในภาคการเกษตรจึงลดลงอย่างน่าใจหาย ควายในปัจจุบันได้แปรเปลี่ยนเป็นสัตว์เศรษฐกิจ คือ เจ้าของเลี้ยงควายเพื่อส่งขายให้กับโรงฆ่าสัตว์เท่านั้น หมดสิ้นความผูกพันเหมือนดังที่เคยเป็นมาในอดีตอย่างสิ้นเชิง

ท่านผู้ฟังที่เคารพ แม้ควายจะถูกลดความสำคัญลงในปัจจุบัน แต่ผู้ที่รัก ผูกพันและเห็นคุณค่าของควายได้ร่วมก่อตั้งหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย ที่อำเภอศรีประจันต์ จังหวัดสุพรรณบุรี เพื่อปลุกจิตสำนึกในบุญคุณของควาย ส่งเสริมและอนุรักษ์ให้ควายเป็นสัตว์ที่ได้รับความสนใจ และได้รับการเลี้ยงดูอย่างมีคุณค่า รวมทั้งเป็นการสร้างรายได้และสร้างโอกาสให้แก่ชุมชนในการทำมาหากินและประกอบอาชีพเพื่อยังชีพอย่างพอเพียง ท่านผู้ฟังที่สนใจท่องเที่ยวหมู่บ้านอนุรักษ์ควายไทย สอบถามรายละเอียดเพิ่มเติมได้ที่ การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย จังหวัดสุพรรณบุรี โทร. 0-3642-2768-9 ค่ะ

.....

เอกสารอ้างอิง

1. www.buffalovillages.com “Buffalovillages” (วันที่ค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2554)
2. www.holidaythai.com “บ้านควาย จ.สุพรรณบุรี” (วันที่ค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2554)
3. www.ezytrip.com “บ้านควาย จังหวัดสุพรรณบุรี” (วันที่ค้นข้อมูล 10 สิงหาคม 2554)